

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
**Особливості опосередкованого запам'ятовування дітей старшого
дошкільного та молодшого шкільного віку**

Згідно з культурно-історичною теорією Л.С. Виготського [2], розвиток вищих психічних функцій людини залежить від соціально – історичних умов, які мають різний вплив на пізнавальні процеси особистості та їх розвиток. Таким чином, постає необхідність вивчення особливостей розвитку психічних процесів, в залежності від історичної та культурної ситуації у суспільстві. Отже, актуальним стало відтворення класичних досліджень З.М. Істоміної, О.М. Леонтьєва, З.В. Мануйленка та ін. сучасними вченими (О.Ф. Іванова [3], О.А. Невоєнна, П.А. Мясоед, М.І. Лохов та ін.). Першою фундаментальною роботою щодо розвитку пам'яті та її опосередкованості стало дослідження О.М. Леонтьєва на початку 30-х рр. ХХ сторіччя.

Об'єкт дослідження – пам'ять.

Предмет дослідження - особливості опосередкованого запам'ятовування.

Метою дослідження є вивчення особливостей опосередкованого запам'ятовування при різних засобах опосередкування дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

У дослідженні були використані наступні методики: 1. Експериментальна методика О.М. Леонтьєва по запам'ятовуванню різного матеріала з використанням різних видів опосередкування; 4. Методи математичної обробки даних U-критерій Манна-Уїтні, T-критерій Вілкоксона, метод кореляційної обробки даних Спірмена.

У дослідженні брали участь 2 групи досліджуваних: Група №1 - 25 дітей старшого дошкільного віку (5-6 років), вихованців ДЗ №127 та №361 м. Харкова; Група №2 - 25 дітей молодшого шкільного віку (8-10 років) ХГ № 116 м. Харкова (3 клас). Дослідження було проведено у жовтні-листопаді 2008р. та у квітні 2009р.

Дане дослідження мало за основу дослідження О. М. Леонтьєва [1, 89-164], проте включало і деякі зміни. Експеримент проводився в 3 серії. У 1 серії пропонувалося прослухати і запам'ятати 15 слів. У 2 та 3 серії пропонувалося користуватися картинками для запам'ятовування слів. Через 3-4 місяці був проведений другий етап дослідження пам'яті з опосередкування реальними предметами (проводилися 2 та 3 серії – замість картинок були запропоновані реальні предмети; слова та предмети відрізнялись від етапу з опосередкування картинками).

Аналіз отриманих даних дозволяє зробити наступні висновки:

1. Запам'ятовування без спеціально запропонованих стимул-засобів у старших дошкільників значуще нижче, ніж у молодших школярів. Зображення предметів та реальні предмети як засоби опосередкування в декілька разів підвищують продуктивність запам'ятовування в обох групах досліджуваних.

2. Старші дошкільники використовують засоби опосередкування в обох ситуаціях опосередкування, але ці засоби ще не є автоматичними та закріпленими. Молодші школярі вже усвідомлено використовують опосередкування і це використання є більш автоматизованим, ніж у дошкільників.

3. Опосередкування реальними предметами позитивно впливає на запам'ятовування, але не достатньо для значного підвищення продуктивності пам'яті.

4. Були виявлені відмінності між результатами проведеного дослідження з дослідженням О.М. Леонтєва. Ефективність запам'ятовування і у дошкільників, і у молодших школярів у нашому дослідженні є більш високою. У дошкільному віці сучасні діти вже активно використовують механізми опосередкованого запам'ятовування - спостерігається підвищення продуктивності «безпосередньої» пам'яті (без спеціально запропонованих стимул-засобів) та різкий «стрибок» опосередкованої пам'яті у порівнянні з результатами дослідження О.М. Леонтєва 30-х рр. ХХ ст.

Література:

1. Леонтєв А. Н. Развитие памяти. М., 1931.- с. 253.
2. Выготский Л.С. Орудие и знак. – В кн.: Т.6. Научное наследство/Под ред. М. Г. Ярошевского. – М.: Педагогика, 1984. – 400 с.
3. Иванова Е.Ф., Мажирин Е.С. Развитие непроизвольной памяти: повторение исследований П.И. Зинченко // Культурно – историческая психология. 2008. №1.
4. Невоєнна О.А. Історико – порівняльний аналіз розвитку довільної пам'яті: Автореф. дис. ...канд. психол. наук: 19.00.01. Харків, 1998.